

глобалізації, то для менш розвинених учасників міжнародної взаємодії наслідки можуть бути значно гіршими. Наприклад, перебільшення значення інформаційної економіки в умовах ослаблення взаємозв'язків даного сегменту ринку з традиційною економікою, приплив спекулятивного капіталу у галузь «hi-tech» послабили у США та інших країнах інтерес інвесторів до ринку акцій високотехнологічних компаній.

Політика інноваційного розвитку в контексті транснаціоналізації, орієнтована на поглиблення співробітництва з ТНК, і передусім використання прямих іноземних інвестицій і технологічних розробок, для приймаючих країн криє істотні загрози, а саме: існує потенційна можливість блокування вітчизняних інноваційних розробок, якщо у них не зацікавлені ТНК або вони є конкурентами по відношенню до іноземних розробок; намагання приймаючих країн зберегти під своїм контролем захищені авторськими правами інновації при зворотньому намаганні ТНК використовувати їх повною мірою тощо. Світовий досвід показує, що лише економіки тих країн, які виробили національні глобальноорієнтовані стратегії, де враховано загрози глобальної конкуренції, забезпечили позитивний ефект від співробітництва з ТНК.

Список використаних джерел

1. Циганов С.А. Вплив транснаціоналізації на розвиток конкурентних відносин / С.А. Циганов, Н.В. Циганова, В.А. Сизоненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. Випуск 137. – К.: Київ. національний ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т міжн. відн., 2018. – С. 77-88.
2. Циганов С.А. Формування глобального фінансового середовища / С.А. Циганов, Н.В. Циганова // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. – 2012. – Випуск 110, ч.1. – С. 54-56.
3. D'Aveni Richard F. Hypercompetition closes in – Mastering Global Business / Financial Times Special Report. – 1998. – Febr. 6. – P. 12.
4. Вітренко А.О. Сервісна економіка: теорія, сучасні виклики та глобальні тренди: монографія / А.О. Вітренко. – К.: Знання, 2016. – 413 с.
5. Циганова Н.В. Фінансові інновації та їх роль у розвитку інноваційного підприємництва // Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] : Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конференції. – К.: КНЕУ, 2018. – С. 97-99. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/25360>

Черкасова К. О., магістр

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

Науковий керівник **Тарасенко І.О.** д.е.н., проф.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Складне середовище, в якому функціонує підприємство, потребує від

керівництва постійної роботи над удосконаленням технології прийняття управлінських рішень щодо забезпечення бажаного рівня його економічної безпеки. Для своєчасного прийняття управлінських рішень важливим є виявлення чинників, що обумовлюють виникнення загроз економічній безпеці підприємства. Вивчення наукових літературних джерел свідчить про відсутність одностайності у підходах вчених щодо визначення кількісного складу груп чинників економічної безпеки, їх структури та значущості.

Загрози та дестабілізуючі чинники безпечного розвитку підприємства, на думку Г. Ляного [1], розподіляються на зовнішні та внутрішні, що відповідає сучасній теорії управління підприємством. До зовнішніх чинників вчений відносить наступні: протиправну діяльність кримінальних структур, конкурентів, підприємств та приватних осіб, що займаються промисловим шпигунством і шахрайством; навмисну діяльність співробітників підприємства, звільнених через порушення дисципліни; протиправну діяльність корумпованих елементів з числа представників правозахисних органів та органів контролю. До внутрішніх чинників науковцем запропоновано включити такі: навмисна та ненавмисна діяльність або бездіяльність співробітників підприємства, що суперечать його інтересам, наслідками яких можуть бути нанесення економічних збитків; виток або втрата інформації, що становить комерційну таємницю та має конфіденційний характер; діяльність, що спричиняє підрив ділової репутації підприємства, виникнення проблем у його взаємовідносинах з реальними та потенційними партнерами; діяльність, що спричиняє виникнення конфліктних ситуацій з представниками кримінального середовища, конкурентами, органами влади; діяльність або бездіяльність, що призводить до виробничого травматизму та загибелі працівників.

На думку Ф. І. Євдокимова [2, с. 62], чинники загроз визначаються з одного боку регламентованими факторами, а з іншого – ризиками, що виникають в ході функціонування підприємства. До регламентованих факторів вчений відносить: мінімальний рівень оплати праці, екологічні стандарти, соціальні стандарти, стандарти з охорони праці та техніки безпеки, стандарти SA-8000, галузеві стандарти, ставки податку на прибуток та своєчасність сплати податків. Чинники ризику автор поділяє на зовнішні (не передбачувані ризики, передбачувані ризики, політичні ризики, форс-мажорні обставини) та внутрішні (нетехнічні ризики, технічні ризики, правові ризики, ризики, що страхуються).

Існує підхід, відповідно до якого визначення чинників економічної безпеки та загроз діяльності підприємства здійснюється на засадах використання положень антикризового управління. До таких класифікацій можна віднести запропоновані А. Чернявським [3, с. 9], Л. Лігоненко [4, с. 30-31], які передбачають аналіз кризових явищ, що можуть впливати на діяльність підприємства.

О. Ареф'єва та Т. Кузенко [5, с. 18] запропонували класифікацію загроз безпечному розвитку підприємства на основі системного підходу,

виокремивши такі: економічні, продуктові, технічні, інформаційні, фізичні, правові, соціальні та екологічні, та дали опис причин їх виникнення. При цьому вчені виділяють також групи зовнішніх чинників, серед яких: макроекономічні (кризові явища в економіці, стабільність законодавчої бази, інфляційні процеси, купівельна спроможність, рівень безробіття, рівень розвитку фінансової системи, державна політика), ринкові (виробничий і споживчий попит, рівень цін на сировину та готову продукцію, банкрутство контрагентів, платоспроможність конкурентів підприємства, зниження ємності внутрішнього ринку) та інші (нестабільна політична ситуація в країні, темпи НТП, розвиток конкуренції, негативні демографічні тенденції, природні та техногенні чинники). Внутрішні чинники економічної безпеки підприємства О. Ареф'єва та Т. Кузенко пропонують розподілити на нормативно-правові (система контрактів з контрагентами, наявність посадових інструкцій та положень, система інформаційного забезпечення), фінансово-інвестиційні (нераціональна структура капіталу, наявність доходних інвестиційних проектів, купівельна спроможність, наявність НДДКР, рівень підприємницького ризику), виробничо-операційні (використання основних та оборотних активів, структура та ліквідність активів, рентабельність продукції підприємства, впровадження нових технологій, структура собівартості продукції, рівень постійних витрат, рівень страхових запасів), кадрово-управлінські (наявність стратегії розвитку, адекватна ринковим умовам система управління, кваліфікація персоналу підприємства, мотивація персоналу, організаційна структура управління) та маркетингово-комерційні (портфель замовлень на продукцію або послуги, цінова політика, проведення маркетингових досліджень, наявність диверсифікації, планування реклами, формування позитивного іміджу).

Як показав аналіз наукових підходів, більшість вчених вважають економічну безпеку підприємства самостійною системою і виділяють всередині цієї системи певні функціональні складові. Проте, вивчення наукових джерел показало відсутність єдності як в методиці діагностики стану економічної безпеки на всіх рівнях (підприємства, регіону, держави), так і у відсутності єдності поглядів науковців щодо кількості та назв функціональних складових економічної безпеки. Майже всі автори в складі економічної безпеки підприємства на перше місце ставлять фінансову безпеку, а інші складові мають значну варіативність. Їх кількість коливається від 4 до 14. Оскільки економічна безпека підприємства є системою, вона представляє собою сукупність структурних елементів, кожен із яких має власний зміст, набір критеріїв та засобів забезпечення.

Виділення та класифікація загроз економічній безпеці підприємства за функціональними складовими сприяє розробці ефективних заходів для підвищення рівня кожної функціональної складової та економічної безпеки підприємства в цілому. Для кожного окремого підприємства склад загроз може бути різним. Якщо на підприємстві не передбачено спеціалістів з питань економічної безпеки, що є характерним для більшості українських

підприємств, то ці функції може бути покладено на економічну службу. Моніторинг та діагностика рівня економічної безпеки підприємства та окремих її складових, своєчасне попередження або запобігання загрозам дозволяє підприємству уникнути значних збитків.

Найвпливовішими функціональними складовими за рівнем створення загроз економічній безпеці підприємства є фінансова, виробнича, кадрово-інтелектуальна функціональні складові. Заходи щодо попередження або усунення загроз за цими складовими повинні бути пріоритетними. Беззаперечно, що інформаційна та силова функціональні складові також мають значний вплив на рівень економічної безпеки підприємства, і як показує практика, саме цим складовим керівництво підприємств приділяє більше уваги у порівнянні з іншими.

Список використаних джерел

1. Ляной Г. Экономическая безопасность предприятия / Ляной Г. // Журнал «Best of Security» №7 (июль, 2006). – Информационно-аналитический портал о безопасности [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://bos.dn.ua/view_article.php?id_article=27.
2. Евдокимов Ф.И. Комплексная оценка экономической эффективности инновационных проектов / Евдокимов Ф.И. // Научные труды Донецького національного технічного університету. Серія: Экономическая – 2004. – Вип. 76. – С. 59–66.
3. Чернявский А.Д. Антикризисное управление: учеб. пособие / Чернявский А.Д. – К.: МАУП, 2000. – 208 с.: ил.
4. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Лігоненко Л.О. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.

Черниш О.В.

старший викладач

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Зростання потреби суспільства у вищій освіті зумовило необхідність збільшення обсягів її фінансування та відповідно появу «бюджетних дефіцитів» майже в усіх країнах світу. Це призвело, насамперед, до розширення джерел фінансування, яке полягає в залученні додаткових позабюджетних ресурсів. Основним джерелом таких ресурсів стало надання закладами вищої освіти платних освітніх послуг.